

Stát

- v centru politického myšlení již od dob Platona
- Aristoteles – člověk je tvor společenský (*zoon politikon*)
 - Stát = dokonalé společenství, které se řídí ústavou
- Jako odborný termín (lat. status – stav) zavedl až Machiavelli (1469-1527)

Stát

- 3 hlavní rysy (Weber, Jellinek)
 - Soubor institucí, které stanovují prostředky násilí
 - Výkon moci nad lidmi, kteří žijí na geograficky omezeném území
 - Monopol státu na vládnutí nad daným územím
- Max Weber
 - Stát = lidské společenství, které si na určitém území nárokuje pro sebe monopol legitimního fyzického násilí. Stát je tak jediným zdrojem práva na násilí

Stát

- **Právní stát**
- **Ústavní stát**
- **Národní stát**
- **Sociální stát/stát blahobytu (welfare state)**
- **Stranický stát**
- **Spolkový stát**

Právní stát

- **Konec 19.stol. - idea právního státu**
 - **instituce zaručují, aby byl právní řád dodržován „jak ze strany poddaných státu, tak i ze strany orgánů veřejné moci“**
 - **Bezpečné záruky, aby stát nezasahoval do individuální sféry jednotlivce**
 - **Vázanost státních orgánů právem**

Právní stát

- nejprve v Anglii v 17.století
- Princip se vyvinul ze soudního procesu
- ústředním prvkem v Anglii a později v USA se stalo soudní právo
 - založené na závazných precedentech
 - a dále rozvíjeno cestou jejich výkladu

Ústavní stát

- **Běžné zákony a další předpisy jsou poměřovány ústavou**
- **Existuje orgán, který rozhoduje o ústavnosti zákonů**
- **Zrod ÚS: v USA, kde tyto zásady formuloval a aplikoval Nejvyšší soud**
- **V Evropě ÚS až se vznikem ústavního soudnictví**

Atributy státu (politická geografie, M. Glassner)

- Teritorium
- Trvalá populace
- Systém vlády (politický systém)
- Ekonomický systém
- Infrastruktura (cirkulační systém) – cesty, silnice, železnice

Státní moc

- **univerzální schopnost státu prosazovat na svém území obecnou vůli**
 - Tato vůle je vyjádřena v prvním řádu
 - včetně prostředků donucení
 - Moc suverénní a nezávislá na jiné moci

2 atributy státu (hledisko mezinárodního práva)

- **Suverenita – nezávislá a neomezená moc státu nad lidmi na daném území**
 - **Nezávislost na jiné státní moci**
 - **Výlučnost – tzn. jediná státní moc**
 - **Neomezenost z hlediska uplatňování**
- **Uznání (vnější suverenita) – stát musí být uznán významnou částí mezinárodního společenství**
 - **Taiwan, Kosovo, Severní Kypr (1983), Jižní Osetie, Abcházie**

Legalita

- **Moderní stát zakládá svou autoritu a moc na**
 - **Legalitě**
 - **Legitimitě**
- **Pernthaler (1986): „dvojitě politicko-státoprávní ospravedlnění státní moci“**
- **Alternativy:**
 - **Legální ale nelegitimní**
 - **Legitimní ale nelegální**

Legalita státu

- **Zákonnost – uplatňování státní moci omezeno a stanoveno zákonem**
- **Úzká vazba na právní stát (rule of law)**

Legitimita státu

- **Pojem užit při restauraci monarchie po roce 1815 ve Francii a v Evropě**
 - „nelegitimní“ – napoleonská monarchie a revoluční republika
- **Legitimita – uznávání a respektování autority státu, vztah důvěry společnosti ve vztahu ke státu, legitimita je opakovaně obnovována ve volbách**
- **Koncept společenské smlouvy (J.J. Rousseau, J. Locke, T. Hobbes)**

Zhroucené státy (failed states)

- **Státy, které selhávají při plnění svých hlavních funkcí**
 - **Ztráta kontroly nad svým územím (= ztráta monopolu užití legitimního fyzického násilí na svém území)**
 - **Absence legitimní autority a schopnosti přijímat rozhodnutí**
 - **Neschopnost zajišťovat základní veřejné služby**
 - **Neschopnost tvorby vztahů s ostatními zeměmi**

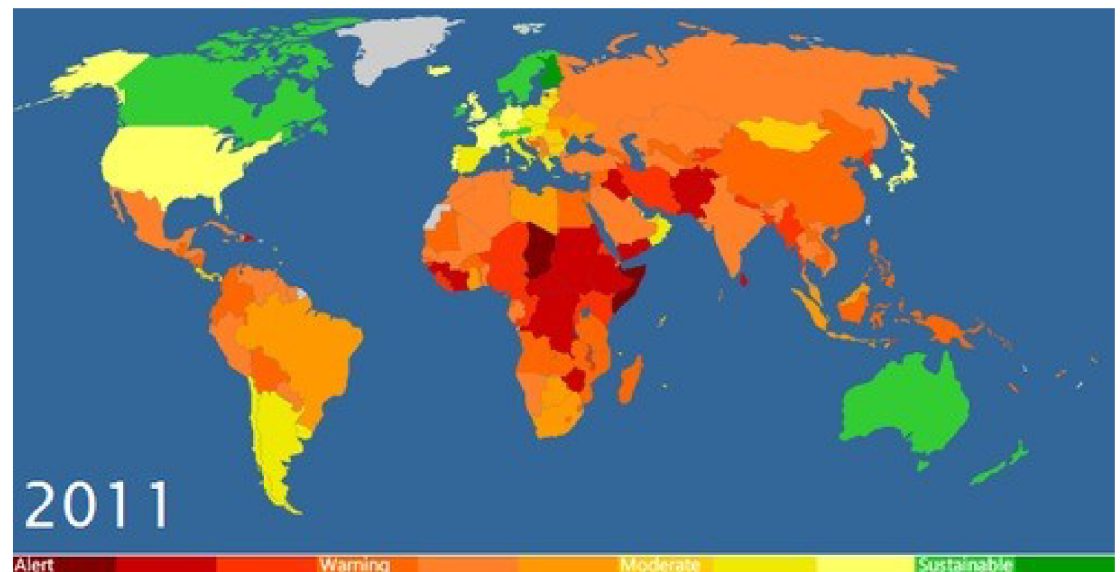
Zhroucené státy: průvodní jevy

- **Intervence vojsk jiných zemí**
- **Fragmentace území**
 - **Místní „bosové“ (warlords)**
- **Neschopnost státu plnit své funkce**
 - **Justice**
 - **Politice**
 - **Armáda**
 - **Infrastruktura**
 - **Regulace ekonomiky**

Zhroucené státy: průvodní jevy

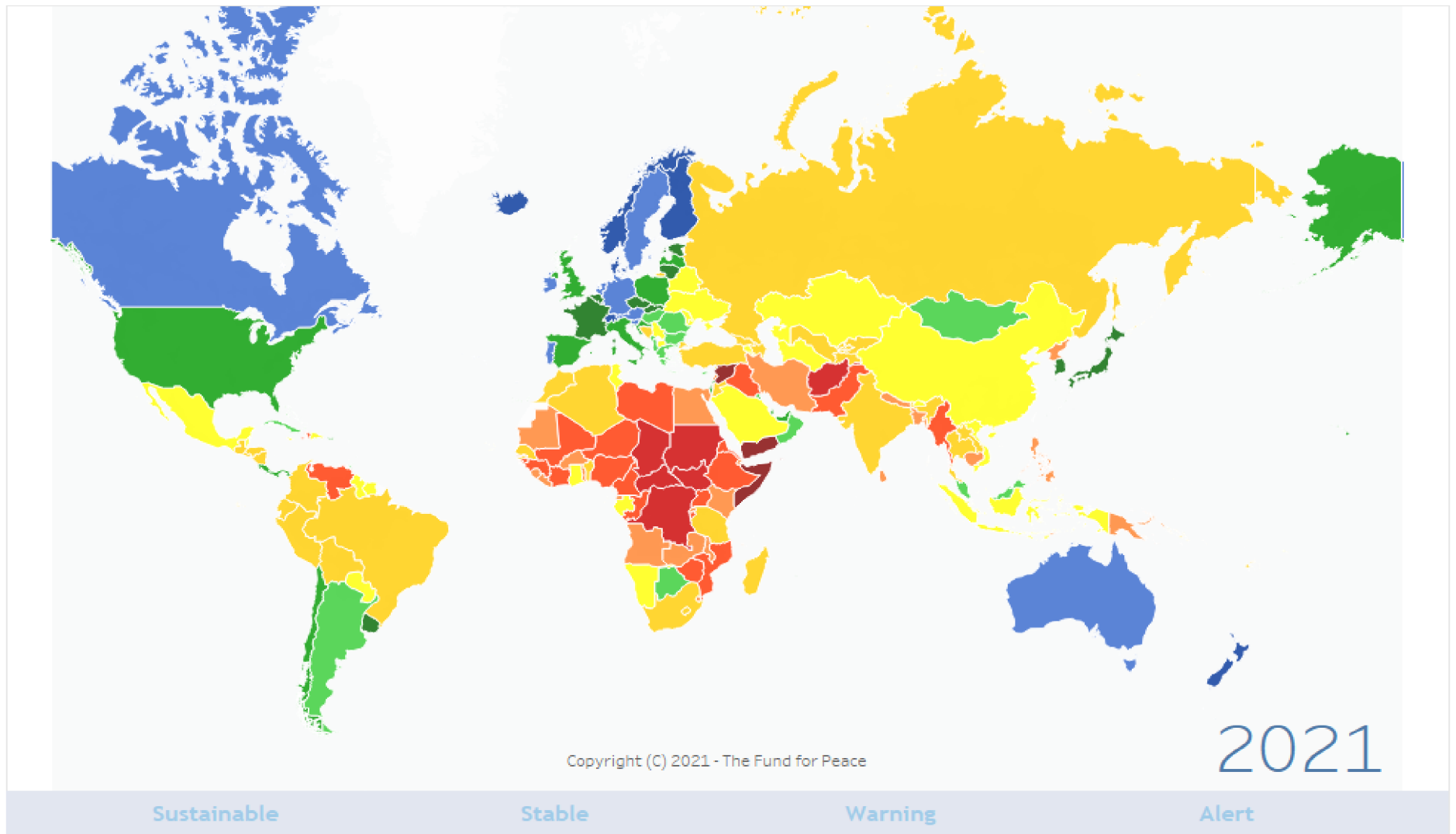
- **Hospodářský rozvrat**
 - nízká životní úroveň
 - Uprchlíci
- **Korupce**
- **absence vlády práva**
 - Anarchie
 - občanská válka
 - Porušování lidských práva
 - Emigrace

Dvacet „nejhorších“ případů (2011)

- Somálsko
- Čad
- Sudán
- Demokratická republika Kongo
- Haiti
- Zimbabwe
- Afghanistan
- Středoafriická republika
- Irák
- Pobřeží slonoviny
- Guinea
- Pákistán
- Jemen
- Nigérie
- Niger
- Keňa
- Burundi
- Guinea-Bissau
- Barma
- Etiopie

Fragile state index (2021)

Dělba moci

- **Proč dělit moc ?**
 - **Obavy ze zneužití (tj. koncentrace moci)**
 - **Vyvažování**
 - **Pluralita mocenských pozic**
- **2 obecná hlediska**
 - **Vertikální dělba moci**
 - **Horizontální dělba moci**

Dělbba moci

- **Vertikální dělbba moci**
 - **Obec – kraj - stát**
- **Horizontální dělbba moci - Montesquieu**
 - **Zákonodárná**
 - **Výkonná**
 - **soudní**

Stát

Stát a územní dělba moci (vertikální struktura moci)

- Unitární stát
- Federace
- Konfederace
- Unie (příp. společenství států – Commonwealth)

- Kritériem klasifikace
 - Míra rozdělení svrchovanosti

Unitární stát

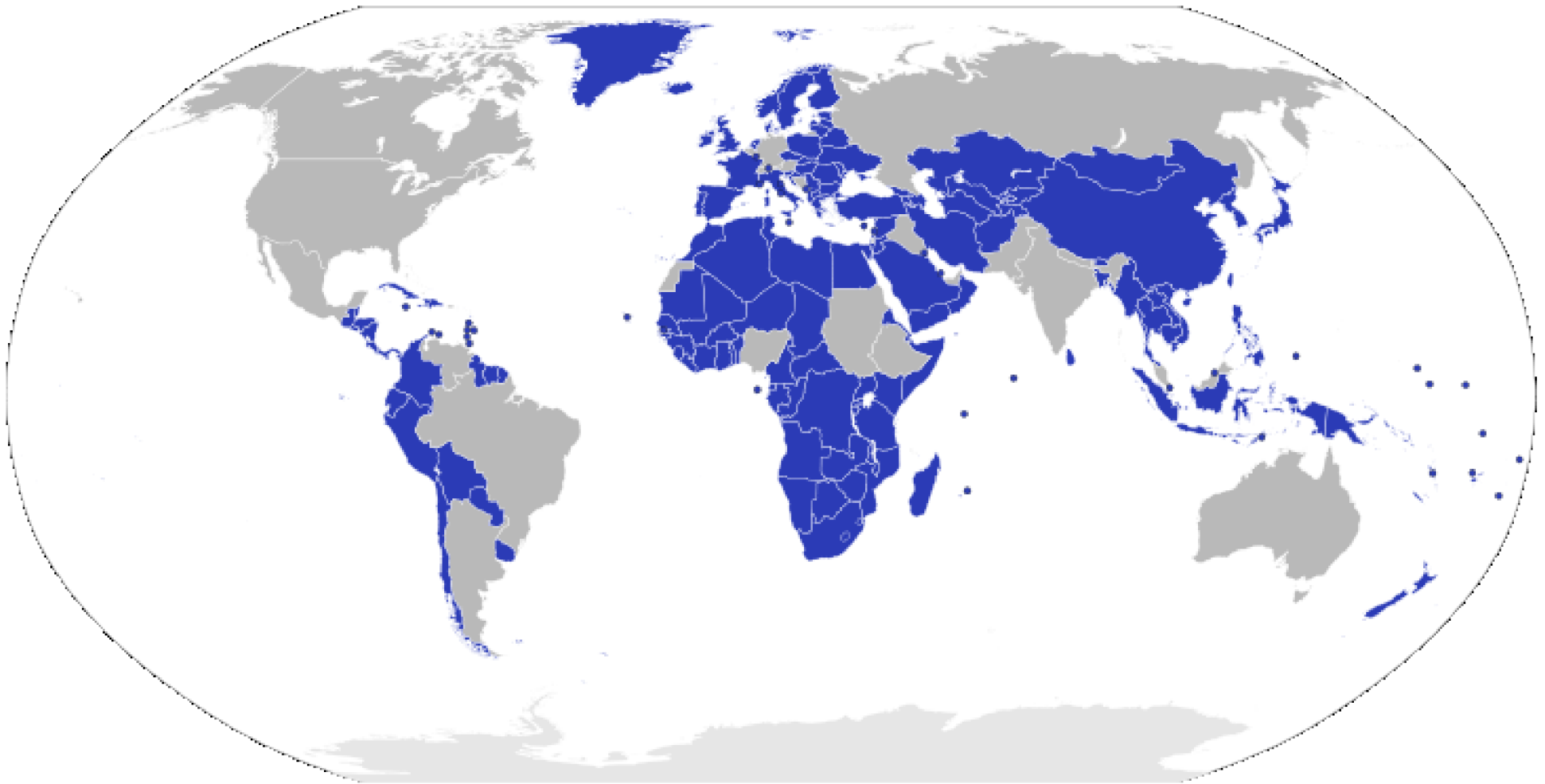
■ **Nedílná státní suverenity**

- **Hledisko vnitrostátní i mezinárodní**
- **Pouze nejvyšší orgány státu jej zastupují v mezinárodních vztazích**
- **Nedělitelnost území**

■ **Jednotná, nedělená státní moc**

- **jediná soustava nejvyšších státních orgánů**
- **Jediná ústava**
- **Regionální a lokální právní normy se vydávají jen na základě celostátních zákonů a v jimi stanovených limitech**

Unitární státy

Unitární stát

- Jediné občanství
- Územně správní jednotky jsou nedílnou a trvalou součástí státu a nemohou z něj vystoupit
 - Právo centra rušit či měnit jednotky státu
- Prototypem unitárního státu – jakobínský centralizovaný, unifikovaný stát

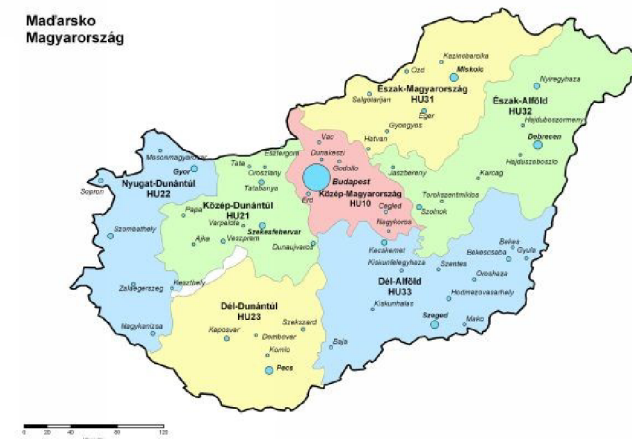

Unitární stát

■ Glassner – ideální parametry unitárního státu

- Jediné centrum (hlavní město)
- Kompaktní tvar území
- Ne příliš velký
- Rovnoměrně osídlen
- + kulturní homogenita

Maďarsko
Magyarország

Decentralizace

- **Různá chápání tohoto pojmu**
- **Různá východiska**
 - **Motivace pro decentralizaci**
- **Různé obsahy pojmu**
 - **Přenos administrativních kompetencí (dekoncentrace)**
 - **Přenos rozhodovacích kompetencí**

Decentralizace aj.

- **Různá označení**
 - Regionalizace
 - Regionalismus
 - Decentralizace dekoncentrace
 - devoluce

The United Kingdom

Decentralizace

- **2 typy institucí**
 - Centrální (národní)
 - Periferní (regionální, provinční, lokální)
- **Vztah obou úrovní často upravuje ústava či jiný zákon**
 - Stanovení úrovní vládnutí
 - Distribuce kompetencí

Výhody decentralizace

- Přizpůsobení místním podmínkám a požadavkům občanů
- Zkrácení vzdálenosti mezi poskytovateli a příjemci služeb
- Větší znalost místních podmínek
- Větší participace místních na místní správě
- Větší zodpovědnost místních úřadů
- Větší legitimita správy
- Obrana proti přílišné centralizaci
- Zabránění místního „nacionalismu“ či radikalismu a nepřátelství vůči centru

Federace

- **Lat. foedus – smlouva (dohoda)**
 - tzn. smlouva o sdružení, integraci více jednotek do určitého celku či unie
- **Foedera – ozn. smlouvu o spojení římské říše se státy či kmeny, které**
 - zůstaly svobodné (*foedera equa*)
 - byly podřízeny římskému imperiu (*foedera non equa*)

Federace

- **J. Althusius (1557-1638) – „otec federalismu“**
 - idea budoucí společnosti budované na federativním svazku (consociatio)
 - vesnice je federace rodin, město federací cechů, provincie federací měst, království federací provincií
- **Další teoretici – Ch. Montesquieu, I. Kant**
- **Praktická realizace moderní federace – USA na konci 18.století (viz Listy federalistů – Hamilton, Jay, Madison) – obhajoba federace proti slabé konfederaci**

Federace

- dobrovolné spojení rovnoprávných, autonomních subjektů (země, oblasti, strany, zájmové organizace) do jednoho státoprávního celku (unie, spolek, svaz)
- Jednotky mají vlastní – původní, tj. neodvozenou, legitimitu
- Kompetenční výsost je rozdělená (dualismus rozhodovacích center)
 - 2 separátní úrovně konstituované moci
- Princip subsidiarity

2 cesty ke vzniku federace

- **Decentralizace – federalizace unitárního státu (např. Belgie)**
- **Spojení původně nezávislých celků (např. USA)**

Federace - hlavní rysy

- Rozčlenění státu na dílčí teritoriální jednotky státní povahy
- Rozdělení zákonodárné a výkonné moci mezi „spolek“ a členské státy, které mají významnou míru autonomie
 - Dělbba moci zakotvena ve federální ústavě
- Reprezentace členských států ve spolkovém parlamentě a jejich účast na tvorbě spolkových zákonů

Federace – hlavní rysy

- **Mechanismy řešení konfliktů mezi spolkem a státy, ochrana menšin – rozhodování kvalifikovanou většinou**
- **Ústavní soudnictví – arbitrem při sporech orgánů obou úrovní**
- **Společné úkoly jsou řešeny celkem**
 - **Obrana, zahraniční politika, hospodářská politika, doprava, měnová politika, otázky vnitra a soudnictví**

Zvláštní kompetence členských států federace při změně federální ústavy

- **USA – návrh na změnu ústavy**
 - **2/3 Kongresu**
 - **Nebo konvent zástupců jednotlivých států, požádá-li 2/3 zákonodárných sborů o jeho svolání Kongresem**
 - **K přijetí dodatku nutný souhlas 3/4 zákonodárných sborů členských států federace**

Zvláštní kompetence členských států federace při změně federální ústavy

■ Švýcarsko

■ Změna celé ústavy

- Na návrh jedné z komor Spolkového shromáždění
- Nutné nové volby do obou komor
- Nutný též souhlas v referendu ve většině kantonů

■ Návrh na změnu stávající ústavy

■ Německo

- Změna ústavy – nutný souhlas 2/3 Bundestagu i Bundesratu (čl. 79)

Dělbba moci ve federaci

- **Tzv. kompetenční kompetence**
 - Určují dělbu kompetence mezi federaci a členské státy
 - Přísluší federálním orgánům
 - Členské státy však mají vliv na kompetenční kompetence (např. změna ústavy)
- **Enumerační princip**
 - Platí pro kompetence federace
 - Pozitivní výčet kompetencí, které má federace

Federace

■ Tzv. zbytková klauzule

- O tom, co není vymezeno pro federaci, rozhodují členské státy federace
- Švýcarsko (čl. 3)
- Německo (čl. 30)
- Rakousko (čl. 15)

Federace

- **Dvojí státní občanství**
 - Státní příslušnost k federálnímu státu
 - Státní příslušnost ke státu federace
- **Jediné státní občanství**
 - Platí v Belgii

Federace

- **2 typy dvojího státního občanství**
 - **Primární je státní občanství členského státu**
 - Pak se občan stává automaticky i občanem federace
 - Rakousko, Švýcarsko
 - Československá federace
 - Zásady nabývání občanství však určoval federální zákon
 - **Primární je státní občanství federace**
 - Německo – čl. 73
 - Státní příslušnost Spolku
 - Státní příslušnost v zemích
 - Čl. 116 – priorita spolkového (německého) občanství
 - USA (XIV.dodatek k ústavě)

Federace X federalismus

■ Federalismus

- Politická ideologie

- Politická teorie

■ Federace

- Institucionální uspořádání

■ Federalismus může existovat bez federace

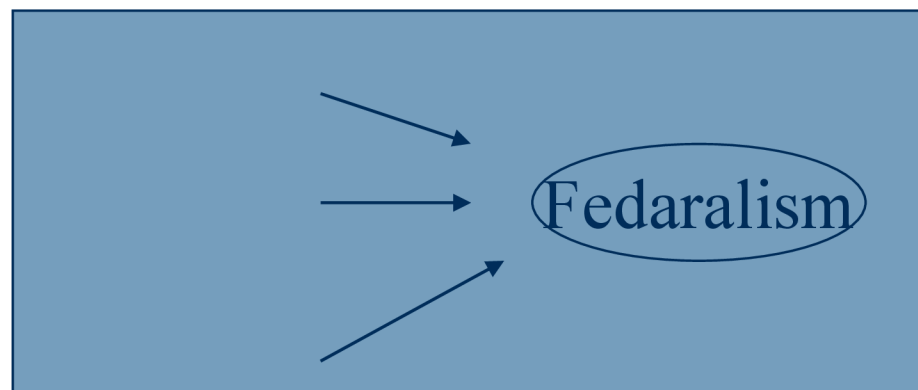
- Ne naopak

Federalismus

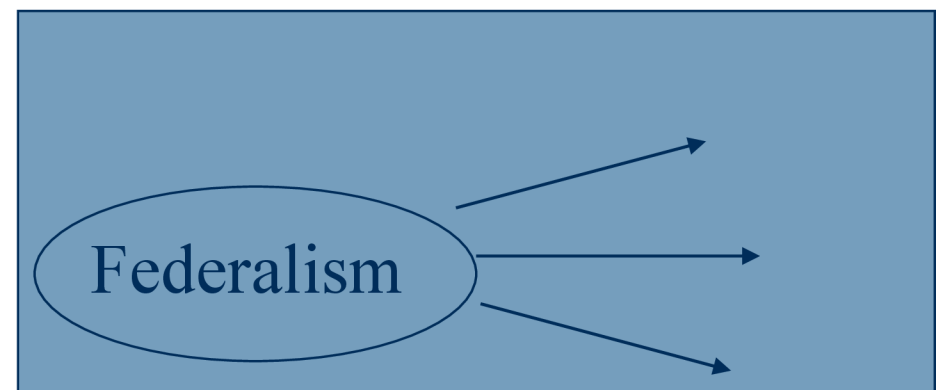
- **2 hlavní teoretická východiska**
 - W. Riker: „coming together“
 - A. Stepan: „holding together“
- **Riker**
 - Inspirace Montesquieu
 - **Původ federace: asociace/spojení malých států proti vnějšímu nepříteli**
 - Hlavní motivace: obranné a vojenské důvod

Federalism

Riker: coming together

Stepan: holding together

Federalismus

- **„coming together“**
 - vytváření společných (centrálních/federálních) institucí
 - Centralizační tendence
- **„holding together“**
 - Přenos kompetencí na nižší úrovně vládnutí
 - Decentralizační tendence

Federalismus

- **Riker: 3 hlavní důvody pro vznik federace**
 - **Vojenské důvody**
 - **patriotismus**
 - **Hospodářská, obchodní omezení**

Federalismus (Riker)

■ Patriotismus

- Jde většinou ruku v ruce s vojenskými ohledy

■ Příklady

- Argentina, Mexiko, Austrálie, Brazílie, Švýcarsko, USA

Federalismus (Riker)

- **Obchodní, ekonomická omezení (sekundární důvod pro vznik federace)**
 - **Odstranění celních a dalších obchodních bariér – volný trh = nástroj pro podporu ekonomického růstu a prosperity**
 - **Posílení vlastní ekonomické síly vůči vnějšimu světu**
 - **Celní unie – efektivita**
 - **Riker: this motive is, however, secondary**
 - **Příklad: evropská integrace (částečně)**

Federalismus (Stepan)

■ **Stepan (2006):**

- **Hlavním motivem pro federaci – udržení jednotného teritoria**
- **Obrana proti separatismu**
- **Řešení pro etnicky rozdělené země**
- **Pragmatismus nikoli cíl sám o sobě**

■ **Příklady**

- **Nigérie, Indie**

Důvody pro vznik federace: shrnutí

- **Ekonomické – např. USA – odstranění celních bariér, posílení vlastní konkurence na světovém trhu**
- **Zahraničně-politické – USA, Austrálie, Kanada – obrana členských států proti vnější hrozbě**
- **Zeměpisné – rozlehlost – Švýcarsko, Pákistán (do r. 1971)**
- **Historicko-kulturní – např. Německo**
- **Národnostní – Belgie, ČSFR, Indie, Pákistán**

Příklady federací

■ 2 typy

■ Demokratické federace

■ Socialistické federace

■ Po r. 1917 tzv. socialistická federace

■ Sovětská federace

- Přechnodně sem spadala i Zakavkazská federace (Gruzie, Arménie, Ázerbajdžán)
- Právo členů federace na secesi
- Kvůli totalitnímu systému a systému jediné strany federace nesplňovala základní státopravní a demokratické standardy

■ Socialistická federativní republika Jugoslávie

■ Československá socialistická republika

- zákaz majorizace ve Sněmovně národů Federálního shromáždění ČSFR

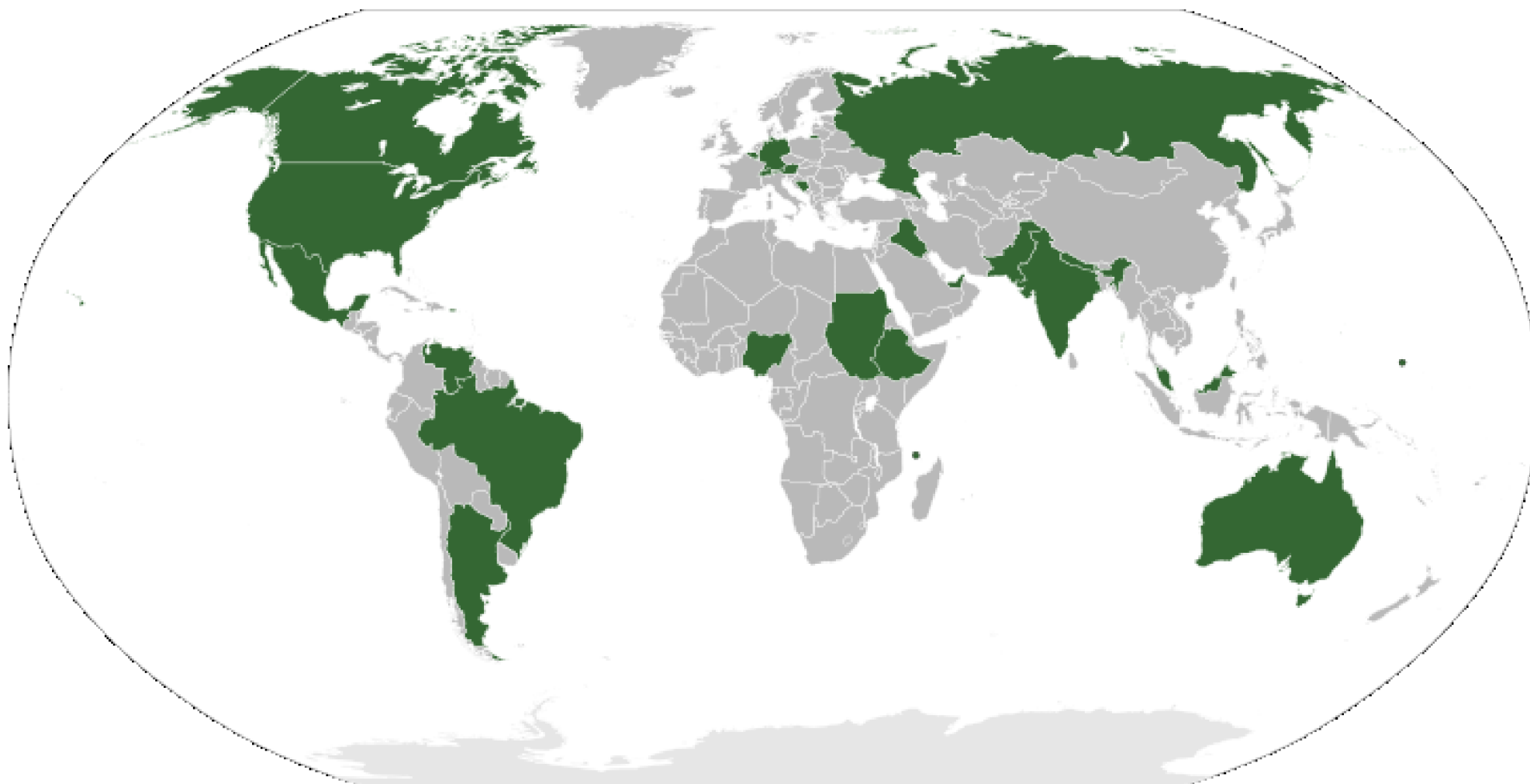
Federace

- **Rusko – ústava Ruské federace (1993)**
 - 21 republik
 - 6 krajů
 - 49 oblastí
 - 2 města federálního významu
 - 1 autonomní oblast
 - 10 autonomních okruhů

Federace

- **SRN, Belgie, Rakousko, Švýcarsko, USA, Mexiko, Argentina, Brazílie, Venezuela, Nigérie, Austrálie, Mikronésie, Malajsie, Pákistán, Indie, SAE, Etiopie, Komory**
- **Dvoukomorové parlamenty**

Federace

Konfederace a liga

■ Liga

- historicky starší a nižší spojení států – př. Spojení italských států ve 12.století

■ Konfederace

- Sdružení států či státním spolkem, vytvořeným na smlouvě mezi nimi
- Od aliance se liší tím že,
 - aliance se zakládá výlučně na mezinárodně právních vztazích
 - aliance nezřizuje společné orgány, jejíž kompetence by se dotýkala působnosti státních orgánů jednotlivých států
- Od federace se liší tím,
 - Že subjekty federace mohou z konfederace vystoupit

Konfederace

■ Hlavní rysy konfederace

- Mezinárodně právní základ vzniku konfederace
- Státní suverenitu mají členské státy
 - Členské státy výlučně rozhodují o svých státoprávních otázkách (mohou měnit své území apod.)
- právo členských států z konfederace vystoupit
- Společné věci rozhodují členské státy prostřednictvím stálých společných orgánů konfederace v rozsahu zřizovací smlouvy
- Neexistuje občanství konfederace
- Legislativu vydávají členské státy konfederace
 - Kompetenční výsost je soustředěna u jednotlivých členských států
- Společná moc konfederace se týká jen nejvyšších orgánů jednotlivých států, nikoli občanů jednotlivých států

Konfederace

- Švýcarsko (1291-1847)
- Holandsko (1579-1597)
- USA (1777-1787)
- Německý spolek (1815-1866)
- Senegambie (1983-1990)
- Rakousko-Uhersko
- Švédsko-norská unie (1814-1905)
- Spíše nestabilní formy – Jugoslávie, ČSFR

Unie - společenství států

■ 2 typy unie

■ Reálná unie

- Monarcha je z titulu svého panovnického práva ipso iure hlavou více států
- Státy unie mají některé společné orgány pro správu záležitostí unie jako celku

■ Personální unie

- Panovník se stane hlavou více států jinak než ipso iure, tj. např. děděním sňatkem

Ústava

- **Nejstarší platné ústavy**
 - [San Marino (1600)]
 - USA (1787)
 - Norsko (1814)
- **1638 „Fundamental Orders“ pro Connecticut**
 - Text považován za nejstarší ústavu na světě

Klasifikace ústav

■ Podle typu kodifikace

- „nepsané“ ústavy – Nový Zéland, Spojené království, Izrael, Saúdská Arábie, Omán
 - Kombinace psaných textů a konvencí
- „psané“ ústavy – ČR, SRN, Francie, USA (1787)...

Klasifikace ústav

■ Podle míry rigidity

■ Rigidní

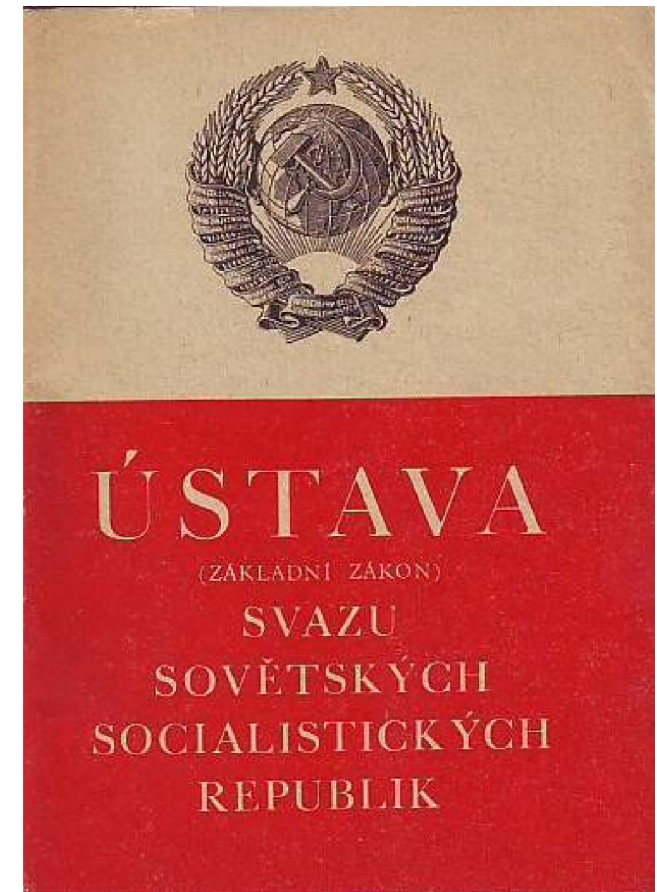
- Obtížně měnitelné
- referenda: Dánsko, Irsko, Španělsko
- Dvojí parlamentní souhlas – Švédsko, Norsko (změna musí být potvrzena po dalších volbách)
- kvalifikované většiny – ČR (3/5 všech poslanců a 3/5 přítomných senátorů), SRN
- Kvalifikovaná většina + další požadavky (USA – 2/3 většina v obou komorách + ratifikace 3/4 států)

■ Flexibilní

- Relativně snadno měnitelné – běžnými zákony (např. nekodifikované ústavy)

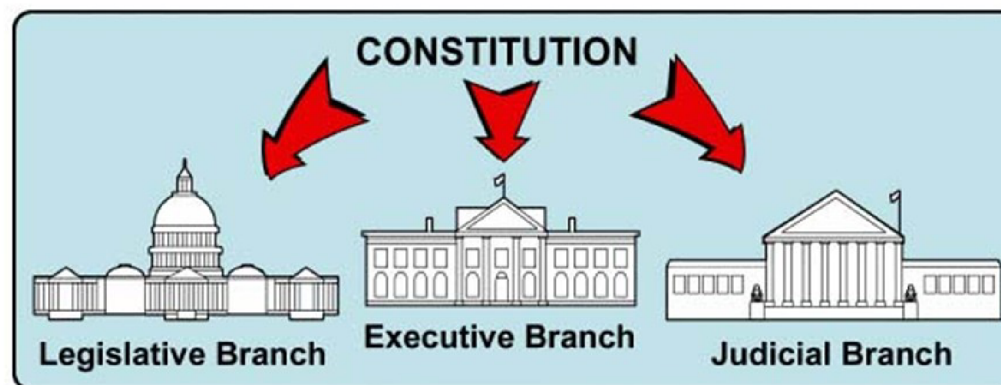
Klasifikace ústav

- Podle míry shody mezi realitou a obsahem ústav
 - Nominální ústavy (platné pouze „na papíře“) – cílem budít zdání legitimacy, legality
- Podle obsahu ústavy a struktury institucí
 - Republikánské x monarchistické
 - Federalistické x ústavy unitárních států
 - Parlamentní x prezidentské režimy

Dělbá moci

- **Klasická dělbá moci (Montesquieu – 1689-1775)**
 - Cílem je moc rozdělit, vzájemně vyvážit
 - obava před koncentrací moci – viz Hobbes – teorie absolutismu
 - Zavádí systém brzd a protiváh (*checks and balances*)

Dělbá moci

■ Zákonodárná (legislativní)

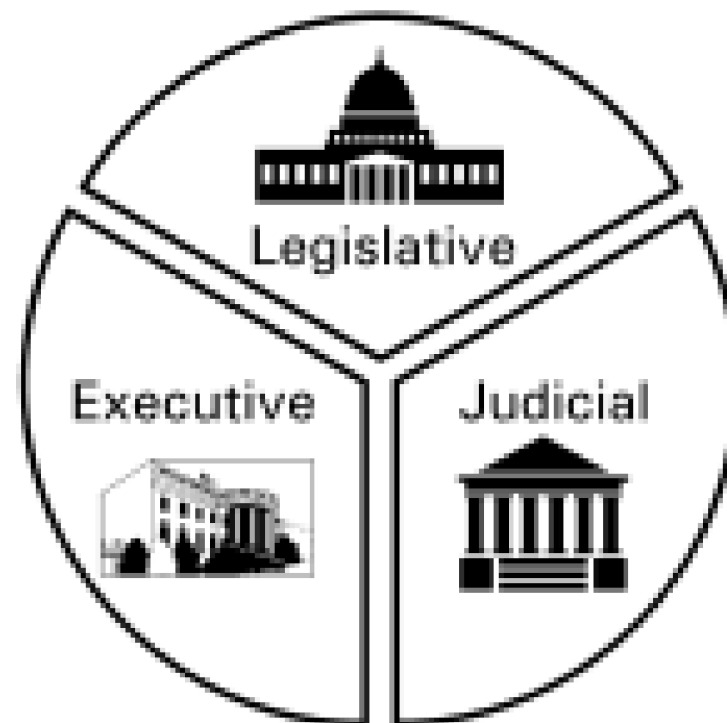
- Navrhuje zákony
- Schvaluje zákony
- Kontroluje výkonnou moc

■ Výkonná (exekutivní)

- navrhuje zákony
- provádí zákony

■ Soudní

- interpretace (výklad) zákonů

Zákonodárná moc

■ Funkce

- navrhuje zákony
- přijímá zákony
- Kontroluje vládu

■ Různá označení

- Parlament, Zákonodárný sbor
- Kongres, Národní shromáždění, Spolkový sněm
- Riksdag, Folketing, Althing, Storting, Eduskunta, Duma, Sejm, Riigikogu, Diet

Struktura parlamentu

- **System parlamentních výborů**
 - Specializované orgány parlamentu
 - Příprava a projednávání legislativních návrhů
 - Stále výbory, ad hoc výbory
- **Unikameralismus - bikameralismus**
 - Unikameralismus (např. Slovensko, Maďarsko, Švédsko, Dánsko, Nový Zéland)
 - Bikameralismus (ve federálních státech – USA, SRN, v kulturně heterogenních zemích - Nizozemsko, i jinde ČR, GB, USA)

Unikameralismus

- **Maďarsko**
- **Slovensko**
- **Dánsko (od 1953)**
- **Švédsko (od 1970)**
- **Nový Zéland (od 1950)**
- **Finsko**
- **Portugalsko**
- **Řecko**

Bikameralismus

- **Druhá komora reprezentuje**
 - **Nižší správní jednotky (Francie)**
 - **Jednotlivé země federace (USA)**
 - **Různorodé společenské skupiny (Irsko, Slovinsko)**
 - **Občany země (jiný způsob – jiný volební systém)**

Bikameralismus

- **1795 thermidorská ústava**
 - **Výkonná moc – pětičlenné direktorium, volené Radou starších na návrh Rady 500**
 - **Legislativa**
 - Rada starších
 - Rada 500
- **poprvé v dějinách Francie – bikameralismus**

Bikameralismus

- **Problémy bikameralismu/unikameralismu (Abbé Siéyès 1789:**
 - jestliže druhá komora souhlasí s první, je zbytečná
 - jestliže s ní nesouhlasí, je nebezpečná a škodí
- **Slabý bikameralismus**
 - horní komora je slabší – např. Polsko, ČR
- **Silný/symetrický bikameralismus**
 - obě komory jsou přibližně stejně silné – Itálie, USA

Bikameralismus – příklad USA: Kongres

- **2 komory – Sněmovna reprezentantů a Senát**
- **Senát – zastupuje jednotlivé státy**
 - Každý stát 2 zástupce
- **Senát volen od r. 1913 přímo (XVII. dodatek Ústavy)**

Bikameralismus – příklad Slovinsko

- **Národní rada – horní komora slovinského parlamentu**
- **Zástupcem sociálních, ekonomických, profesních a lokálních zájmů**
 - **A) funkcionální zájmy**
 - **B) teritoriální zájmy**
 - **Celkem 40 členů, kteří reprezentují hlavní segmenty společnosti**
 - 4 zástupci zaměstnavatelů
 - 4 zástupci odborů
 - 4 zástupci farmářů, řemeslníků, obchodníků a nezávislých profesí
 - 6 zástupců nekomerční sféry
 - 22 zástupců místních zájmů

Bikameralismus - Slovinsko

- **Cílem zajistit maximální odbornost a omezit vliv politických stran**
 - **Vliv politických stran je omezen zejména v případě funkcionálních zájmů**
- **Nepřímé volby – prostřednictvím volitelů v rámci zájmových skupin a orgánů samosprávy**

Bikameralismus – příklad Irska

- **Parlament (Oireachtas) má 2 komory – Sněmovna reprezentantů a Senát**
 - 11 členů jmenuje premiér
 - Po 3 členech jmenuje Univerzita v Dublinu a Irská národní univerzita
 - 43 členů je zvoleno z řad kandidátů tzv. profesních panelů členy parlamentu a představitelů samospráv
 - Kulturní a vzdělávací panel
 - Zemědělský panel
 - Dělnický panel
 - Průmyslový a obchodnický panel
 - Panel veřejné správy a sociálních služeb
- **Kandidáti jsou většinou úzce napojeni na politické strany**

Argumenty pro bikameralismus

- reflexe třídních či jiných společenských štěpení
- paralelní reprezentace různých zájmů uvnitř státu a reprezentace regionů, států uvnitř federace apod.
- vzájemná kontrola a pojistky proti legislativním omylům
- kontrola dodržování ústavnosti a pojistka proti tyranii momentální politické většiny
- předcházení chybám pramenícím z omylu, ukvapenosti či emocí lidí rozhodujících v jediném sboru, na stejném místě, v tutéž chvíli a pod vlivem stejné nálady a stejných vůdců

Argumenty proti bikameralismu

- **škodlivost**
- **zbytečnost**
- **nákladnost**

Hodnocení bikameralismu

■ 3 měřítka

- princip legitimacy - je třeba zohlednit to, zda druhá komora vychází z voleb, jakých, a kdo v ní zasedá
- aspekt reprezentativnosti - koho nebo co daná komora reprezentuje (př. aristokraté ve Velké Británii)
- aspekt funkcionální - kontrola činnosti první komory, součást zákonodárného mechanismu

Požadavky na podobu druhé komory

- **Odlišnost s cílem zajistit pluralitu názorů**
 - jiný volební systém
 - odlišné funkční období
- **Reprezentativnost**
- **Vlastní kompetence**

Hodnocení bikameralismu

- **Neexistuje univerzální model**
 - Vždy závisí na konkrétním státu a jeho podobě
- **Obecně**
 - **Unikameralismus**
 - Malé, kulturně homogenní státy
 - Unitární
 - **Bikameralismus**
 - Federace či silně decentralizované státy (výjimka- Mikronésie)
 - Velké státy
 - Kulturně heterogenní země

Unikameralismus – zvláštní případy

- **Německo**
- **kvalifikovaný /modifikovaný unikameralismus**
 - **Norsko (do 2009)**
 - **Island (do 1991)**

Německo

- **Parlament = Bundestag (Spolkový sněm)**
- **Bundesrat**
 - není druhou komorou, ale výrazem státnosti jednotlivých spolkových zemí
 - zástupci spolkových vlád
 - imperativní mandát
- **Ústavně-formálně: unikameralismus**
- **Prakticko-politicky (politologicky): bikameralismus**

Norsko

- **Storting měl 2 části – Odelsting (3/4 členů), Lagting (1/4)**
- **Obě části jsou voleny současně, jednotně, až po zvolení dochází k rozdělení na 2 části**
- **Kořenem pro toto rozdělení je snaha zabránit absolutní převaze početnějšího stavu farmářů**
- **V Lagtingu měli původně sedět zejména právníci**
- **Zákon projednán nejdříve v Odelstingu, Lagting má právo návrh zamítnout**
- **Pokud je návrh zamítnut 2x, Storting se schází na plenární schůzi, kde je třeba 2/3 většina**
- **od podzimu 2009 – jedna jednotná komora**

Island (do roku 1991)

- parlament formálně rozdělen do dvou kvazi-komor,
- byly voleny dohromady
- až po volbě se rozdělil Althing na 2 části

Struktura parlamentu – zvláštní případy

■ 1804 císařství Francie

■ 4 komory parlamentu

- Státní rada (návrh zákonů)
- Tribunát (diskuze nad zákony)
- Zákonodárny sbor (hlasování o zákonech)
- Senát (strážcem ústavnosti)

Struktura parlamentu – zvláštní případy

■ Jihoafrická republika

- Režim apartheidu (rasové segregace)
- Parlament měl 3 komory
 - House of Assembly (pouze pro „bílé“)
 - House of Representatives (pro „barevné“)
 - House of Delegates (pro Asiaty)
- Každá z komor měla ministerskou radu, ale Prezidentská rada (bílého prezidenta) mohla vetovat jakékoli rozhodnutí „barevné“ a „asiatské“ komory

■ Socialistická federativní republika Jugoslávie

- Pětikomorový parlament (1963-1974) – Ústava z roku 1963 (čl.165)
- Parlament – Federální shromáždění
 - Federální sněmovna
 - Sněmovna pro ekonomiku
 - Sněmovna pro vzdělávání a kulturu
 - Sněmovna pro sociální péči a zdraví
 - Politicko-organizační sněmovna
- Každá komora měla 120 členů